

A SZORIA-MORIA PALOTA

(norvég népmese)

Theodor Kittelsen: „Nagyon-nagyon messze látta, hogy valami fénylik és csillog. A Soria Moria kastély felé”

(a kép forrása: <https://www.nasjonalmuseet.no/samlingen/objekt/NG.M.00546>)

Élt egyszer egy ember a feleségével meg az egyetlen fiával. Fiuk, Halvor – mert így hívták a fiút – már gyerekkorában se csinált semmi mást, csak a hamuban szeretett turkálni. Szülei sokféle mesterségre próbálták taníttatni, de egyik helyén se maradt meg, néhány nap múlva hazaszökött, és megint csak a hamut töltögette egyik kezéből a másikba.

Hanem aztán egyszer egy hajóskapitány állított be hozzájuk, és azt kérdezte a fiútól, hogy nem kívánczik-e a tengerre, nem akar-e idegen országokat látni, mert ő elvinné magával. No, ehhez már több kedve volt. Egykettőre útra készen állott.

Hajóztak éjjel-nappal. Hogy mennyi idő telhetett el így, azt nem tudnám megmondani, de egyszer csak éktelen nagy viharba kerültek, és mikor végre elcsitulak a hullámok, nem tudták, hol vannak, idegen partra verte őket a vad szél. Most aztán olyan csendes volt a levegő, hogy a tollpihe is megállt volna benne, ott kellett vesztegelniük. Halvor szeretett volna körülnézni az idegen

parton, kérte a kapitányt, hogy hadd szállhasson ki, mert most mehetnékje van, nincs kedve aludni, heverészni.

– Csak nem akarsz így mutatkozni az emberek előtt? – kérdezte a kapitány. – Hiszen rongyos a ruhád!

De ő nem tárgított, a vége az lett, hogy a kapitány engedett. Csak azt kötötte ki, hogy mihelyt feltámad a szél, siessen vissza a hajóra, mert akkor felszedik a horgonyt, és indulnak tovább. Halvor hát útnak eredt, hogy meglássa, ami látnivaló. Szép vidék volt ez, amerre nézett, mindenütt kövér szántóföldek, rétek, és ami elég furcsa, embernek se híre, se nyoma. Nem sokkal azután, hogy a partra lépett, feltámadt a szél, de a legénynek csöpp kedve se volt visszatérni a hajóra. Mindenképpen szeretne volna megtudni, hol vannak az emberek. Nemsokára kiért egy széles útra, de az olyan sima út volt, hogy tojáshéj lehetett volna gurítani rajta. Halvor most már ezen az úton vándorolt tovább, és alkonytájt feltűnt előtte a messzeségben egy fényesen kivilágított palota. Mivel egész nap vándorolt, és útravalót nem hozott magával, ugyancsak megéhezett. De ahogy közeledett a fényes palotához, mindinkább inába szállt a bátorsága.

Látta, hogy a konyhában ég a tűz, hát oda nyitott be. Ilyen konyhát se látott még, mióta eszébe jutott: kondérok, csebrek, minden arany meg ezüst, és sehol egy teremtetten lélek! Várt egy darabig, hogy talán jön valaki, de aztán benyitott az egyik szobába. Hát ott ült egy királylány a rokkájával, és font.

– Uramfia, ki vagy te, emberi lélek, hogy ide merészkedtél?! – kiáltott fel a lány.

– De te is jobban teszed, ha visszafordulsz, mert ennek a háznak az ura egy háromfejű troll, ha itt kap, felfal szőröstül-bőröstül.

– Nem bánom én, ha négy feje van is! – felelt a legény. – És miért mennék el? Nem vétettem senkinek, nincs mitől félnem. Inkább adj ennem-innom, mert veszettül megéheztem az úton.

A királylány jól tartotta, és aztán egy kardra mutatott a falon, azt mondta, próbálja leemelni és megforgatni. De Halvor bizony megmozdítani se tudta a súlyos kardot.

– No, akkor igyál egy kortyot abból az üvegből, amelyik mellette van, a troll is abból iszik mindig, ha csatába indul.

Halvor kortyintott az üvegből, és úgy megnövekedett az ereje, hogy könnyűszerrel megforgatta feje felett a kardot.

Éppen jókor, mert hazajött nagy zúgással a troll. Halvornak csak annyi ideje maradt, hogy az ajtó mögé ugorhasson.

– Phű, phű, emberszagot érzek! – morogta mérgesen a háromfejű csoda, mikor bedugta egyik fejét az ajtón.

– Azt jól érzed – mondta Halvor, és lecsapta előbb azt az egy fejét, aztán a többi. A királylány azt se tudta, hová legyen jókedvében, amiért megszabadították; táncolt, dalolt. Hanem aztán eszébe jutott a két kisebb testvére, és szomorúan sóhajtott:

– Bárcsak a két húgomat is megszabadítaná valaki!

– Hát azok hol vannak? – kérdezte Halvor.

Arra elbeszélte neki, hogy a középső királylány hat mérföldre van egy palotában, oda hurcolta a troll, amelyik elrabolta. A legkisebb pedig még azon is túl kilenc mérfölddel.

– De most előbb segíts eltakarítani az útból ezt az ördögfajzatot.

No, Halvor úgy megerősödött a bűvös bortól, hogy könnyen megtette, amire kérték; egy szempillantás alatt éppen olyan rend és tisztaság volt a szobában, mint azelőtt.

Most már vígan voltak, mulatoztak, de Halvornak nem sokáig volt maradása. Másnap, alig pirkadt, már útnak indult. Ment, ahogy mehetett, egész nap, és amikor estére feltűnt előtte a palota, megijedt egy kicsit. Ez még pompásabb volt, mint az első, és itt se látott egyetlen teremtet lelket se. Benyitott a konyhába, de most nem időzött, mindjárt a szobába ment, ahol egy királylány ült a rokkájával, és font.

A királylány csodálkozva kiáltott fel:

– Uramfia! Hát van olyan teremtet lélek, aki ide merészkedik? Nem tudom, mióta vagyok ebben a házban, de embernek azóta színét se láttam. Te is jobban teszed, ha visszafordulsz, mert ennek a palotának az ura egy hatfejű troll.

– Nem megyek el, ha már itt vagyok. Azt se bánom, ha tizenkét feje van – mondta Halvor.

– Jaj, de hiszen felfal szőröstül-bőröstül!

Hiába beszélt neki, Halvor nem állt el a szándékától. Csak arra kérte, hogy enni-inni adjon neki, mert szörnyen megéhezett a hosszú úton.

Mikor jóllakott, a lány megint kérve kérte, hogy menjen tovább, amíg nem késő.

– Nem megyek én – makacskodott Halvor –, nem vétettem senkinek, nincs mitől félnem!

– A troll azt nem kérdi, nem ismer becsületet, igazságot. Ha itt kap, felfal – mondta a királylány. – De ha már semmiképpen nem akarsz megfogadni a szavamat, hát próbáld meg, tudsz-e bánni azzal a karddal, amelyik ott lóg a falon.

No, Halvor megmozdítani se tudta a troll kardját, hanem aztán kortyintott egyet a bűvös borból, és attól úgy megerősödött, hogy gyerekjáték volt neki megforgatni a feje felett.

A legjobbkor, mert éppen hazajött a hatfejű csoda. Ez még nagyobb, még kövérebb volt, mint a másik, csak oldalvást tudott befurakodni az ajtón.

Alighogy az első fejét bedugta, mérgesen felmordult:

– Phű, phű, emberszagot érzek!

Halvor abban a nyomban lenyisszantotta azt az egy fejét, és utána a többi. A királylány azt sem tudta, melyik lábára álljon örömeiben, de mikor eszébe jutott a testvérhúga, felsóhajtott, hogy bár azt is megszabadítanák. Halvor olyasmit mondott, hogy ezen talán segíthetnek, és máris indulni akart, csak még el kellett takarítani az útból a szörnyet. Így aztán csak másnap indulhatott.

Hosszú, fáradságos útja volt. Ment, ahogy mehetett, hogy még sötétedés előtt odaérjen, és alkonytájban csakugyan feltűnt a messzeségben a palota, még nagyobb, még pompásabb, mint a másik kettő. Halvor most jóformán egy szikrát se félt. Benyitott egyenest a konyhába, onnan a szobába. Ott ült a legkisebb királylány, és olyan szépséges szép volt, hogy azt elmondani nem lehet.

Ugyanolyan szavakkal fogadta, mint a nénjei, azt mondta, nem tudja, mióta van ott, de azóta nem látott embert; kérte, hogy forduljon vissza, mert ennek a háznak a gazdája egy kilencfejű troll, és az felfalja elevenen.

– Nem megyek én, ha már itt vagyok, azt se bánom, ha kétszer kilenc feje van is! – felelte Halvor, és a kályha mellé húzódott.

A királylány, mikor látta, hogy hiába beszél neki, megmutatta a troll kardját, odaadta neki az üveget is, amelyikben a bűvös bor volt, és mihelyt egyet kortyintott, semmiség volt neki megforgatni a nehéz kardot.

Éppen jókor, mert hazajött nagy zúgással, dübörgéssel a kilencfejű csoda, még nagyobb és kövérebb, mint a másik kettő, és oldalvást is nehezen tudott befurakodni az ajtón.

– Phű, phű, emberszagot érzek! – morogta, mihelyt az első fejét bedugta, de Halvor azon nyomban lecsapta azt is meg a többi is. Hanem az utolsó feje

nagyon keményen ült a nyakán, keserves munkájába került, amíg le tudta vágni, így még sohase dolgoztatták meg életében.

Most aztán odagyűltek a királylányok mind a hárman a legnagyobb palotába. Soha életükben ilyen jókedvük nem volt. Azt mondták Halvornak, válasszon közülük feleséget, de a legkisebb még jobban szerette, mint a nénjei.

Így telt-múlt az idő. Hanem aztán észrevették a királylányok, hogy Halvor nem az már, aki volt, szótlanul, búsan járkál közöttük. A legkisebb megkérdezte:

– Mi bántja szívedet, kedvesem? Elkíváncozol innen? Nincs elég jó dolgod?

– Jó dolgom van – felelte Halvor. – Megvan mindenem. Csak az a bajom, hogy erősen vágyakozom haza, öreg szüleimet nagyon szeretném még egyszer látni.

– No, ezen talán segíthetünk – mondta a királylány. – Hazajuthatsz épségben, meg vissza is jöhetsz ide hozzánk, ha megfogadod a tanácsunkat.

Megfogadja, már hoggye fogadná meg – mondta Halvor –, mindenben úgy tesz, ahogy kívánják. Akkor felöltöztették drága, szép ruhákba, olyan délceg ifjú lett belőle, hogy beillett királyfinak. Ujjára egy gyűrűt húztak, és az olyan gyűrű volt, hogy oda vitte, ahová kíváncozott, és elhozta neki, amit kívánt.

– De jól vigyázz a gyűrűdre – mondták neki –, el ne veszítsed, és mirőlunk semmit se beszélj, különben vége a boldogságunknak, soha többé nem látjuk egymást.

„Bárcsak otthon lennék szüleim házában!” – mondta magában Halvor, és abban a pillanatban apja háza előtt állt. Mikor a két öreg meglátta a fényes öltözetű idegen ifjút, azt se tudták, hova legyenek zavarukban, bókoltak, hajlongtak előtte.

Halvor megkérdezte, nem szállhatna-e meg ott éjszakára.

– Nem, dehogyis – szabadkoztak –, hogy tudnánk ebben a szegényes házikóban ilyen nagyúri vendéget kiszolgálni? Ez sincs, meg az sincs, ami a kényelméhez kellene. Sokkal jobb, ha felmegy a kastélyba, nincs messze, idelátszik a kéménye, ott ellátják mindennel bőven.

Halvornak nem volt ínyére ez a beszéd. Erősködött, hogy inkább ott hálna, de a két öreg csak a magáét hajtogatta. Nem, nem, menjen csak a kastélyba, hiszen ők le se tudják ültetni, nincs egy rendes szék a házban.

– Az nem baj – mondta Halvor. – Beülök a kemencesutba, itt jó helyem van. A kastélyba ráérek holnap felmenni.

No, az öregek erre már igazán nem szólhattak semmit. Halvor meg beült a kemence szegletébe, a régi helyére, és a hamuban kezdett turkálni, mint azelőtt, amikor még otthon volt, és csak lopta a napot.

Elbeszélgettek erről-arról, aztán egyszer csak megkérdezte:

– Gyerekük nincs, nem is volt sohase?

– De igen, volt egy fiunk, Halvor – felelték. – Hanem arról azt se tudjuk, hol, merre jár, él-e, vagy már halott.

– Akkor azt se tudhatják, nem én vagyok-e az!

– Ezt az egyet bizonyosan tudom – mondta az öregasszony. – A mi fiunk lusta volt, egy szalmaszálat se tett odább. És olyan rongyosan járt, hogy egyik rongy a másikat pofozta rajta. Abból ugyan nem lett ember, hát még ilyen derék ember, mint kegyelmed.

De mikor kis idővel azután az öregasszony odament a kemencéhez, hogy megpiszkálja a tüzet, és a parázs fényében látta a legény arcát – egyszeriben ráismert.

– No de illet! – kiáltott fel. – Hát igazán te vagy az, fiam?

Azt se tudták, hova legyenek örömükben. Halvornak el kellett beszélnie, mi minden történt vele, mióta nem látták. Az anyja nem tudott eleget gyönyörködni benne, és azt akarta, hogy most, mindjárt menjen fel a kastélyba, hadd lássák azok a kényes fruskák, a szolgálók, akik azelőtt szóba se álltak vele.

Ő maga előresietett, elújságolta a kastélyban, hogy Halvor hazajött, és olyan, mint egy királyfi.

– Meséld annak, aki elhiszi – gúnyolódtak a szolgálólányok –, biztosan rongyos, mindig is az volt!

De akkorra már odaért Halvor, betoppant a konyhába, és a lányok úgy elszégyelltek magukat, hogy ingüket a kemencén felejtették, mert éppen bolhászkodtak. Egy szál alsószoknyában szaladtak ki. Aztán mikor bejöttek megint a konyhába, rá se mertek nézni a délceg ifjúra, akit annak idején fitymáltak, csúfoltak.

– Az ám, ti nagyra vagytok a szépségetekkel, cifráltok, kényeskedtek – kezdte el a szót Halvor. – De látnátok csak a legidősebb királylányt, akit megszabadítottam, elbújhattok mellette, annyit mondok. És a középső még szebb, a legkisebb meg, akivel szeretjük egymást, százszor szebb a két nénjénél is. Bárcsak itt lennének, hogy magatok szemével látnátok őket.

Még jóformán végig se mondta, ott állt mind a három, és ő ugyancsak elszontyolodott, mert abban a pillanatban eszébe jutott az ígérete. A kastélyban nagy tiszteSSéggel fogadták a királylányokat, fényes asztalt terítettek nekik, de azok nem akartak ott időzni. Azt mondták, inkább lemennének a Halvor szüleihez, azokat szeretnék látni. No, meg körül is néznek egy kicsit, ha már itt vannak.

Elindultak hát négyesben Halvorral. A kunyhó előtt nagy tó volt, és a tóparton, a domboldalon olyan hívogató zöld pázsit, hogy a királylányok letelepedtek, megpihentek, és gyönyörködve nézték a vizet.

Kis idő múlva megszólal a legkisebb:

– Hajtsd az ölembe a fejedet, Halvor.

Halvor úgy is tett, és mihamar elszenderedett a kedvese ölében. Akkor a lány lehúzta ujjáról a gyűrűt, másikat tett a helyébe, testvéreinek meg azt mondta:

– No, most, néném, fogóddzunk össze hárman, hipp-hopp, legyünk a Szoria-Moria palotában!

Mikor Halvor felébredt, és látta, mi történt, sírt, kesergett, azt se tudta, hová legyen bánatában. Szülei hiába vigasztalták, hiába marasztalták, elbúcsúzott tőlük, és azt mondta, aligha látják már ebben az életben, mert ha meg nem találja a királylányokat, az életétől is elbúcsúzik.

Háromszáz tallérja volt még, azt a zsebébe tette, és útnak indult. Alig ment egy darabon, találkozott egy lovas emberrel. Gondolta, megveszi tőle a lovát. Alkudozni kezdtek.

– Nem volt szándékomban eladni – mondta az ember –, de ha megegyezünk, így se bánom, legyen a tied. Olcsón vettem, olcsón adom, mivel sokat nem ér. Hátasnak megteszi, de hámba nem való. Tarisznyádat megbírja, meg téged is, ha kíméled, és apránként haladsz.

Végre megalkudtak. Halvor a nyeregkápára akasztotta tarisznyáját, és úgy tett, amint az ember tanácsolta; hol felült a lovára, hol mellette baktatott, hogy kímélje. Estére egy kies rétre ért, amelyiknek közepén terebélyes nagy fa állt. Lovát szabadon eresztette, ő leült a fa tövébe, elővette a tarisznyáját. Evett, ivott, de aludni nem aludt, és mihelyt pirkadt, tovább indult, nem volt nyugta. Ment egész nap, hol lovon, hol gyalog, egy irdatlan nagy erdőn keresztül, ahol zöld tisztások ragyogtak ki a fák közül. Meg se pihent, legfeljebb annyi időre, míg lova jóllakik friss erdei fűvel, és ő csillapítja éhségét. Ment, csak ment, már azt hitte, sohase lesz vége annak a rengeteg erdőnek.

De másnap este világot pillantott meg a sűrűségben.

„Bárcsak ébren találnám a kunyhó lakóit – gondolta –, kapnék pár falat meleg ételt, amitől felfrissülök.”

Mikor odaért, látta, hogy csakugyan szegényes, rossz kis kunyhó. Bekukucskált az ablakon, és két galambősz öreget látott a szobában, az anyónak olyan hosszú volt az orra, hogy tűzkaparónak használta.

– Szép jó estét! – köszöntött rájuk Halvor.

– Jó estét neked is, fiam! – felelt az anyó. – Mi járatban vagy? Száz esztendeje nem járt erre senki emberfia.

Halvor megmondta, hogy a Szoria-Moria palotába akar eljutni, kérte őket, hogy igazítsák útba, ha lehet.

– Annak a palotának hírére se hallottuk – mondta az anyó –, de éppen itt jön a hold, attól megkérdezhetem, neki tudnia kell, hiszen mindenüvé besüt, belát. Mikor a hold fényesen, kereken állt a fák csúcsa felett, kiment az anyó a ház elé, és felkiáltott neki:

– Hallod-e, te hold! Hallod-e, te hold! Nem mondhatnád meg, merre visz az út a Szoria-Moria palotába?

– Nem – felelte a hold –, mert amikor oda sütöttem, egy felhő eltakarta előlem.

– Nem baj – biztatta Halvort az anyó –, várj még egy kicsit türelemmel, mindjárt itt lesz a nyugati szél, annak okvetlen tudnia kell, az mindenüvé befúj, minden zugot kiséper.

De hogy meglátta odakinn a lovat a ház előtt, mindjárt arra terelte a szót:

– Látom, lovad is van. Mért nem ereszted ki a gyepre, hogy legelhessen szegény állat? Csak nem hagyod itt az ajtó előtt, étlenszomjan? És mondanék egyet, kettő lesz belőle. Csinálhatnánk egy jó cserét: te nekem adod a lovadat, én meg odaadom neked ezt a pár ócska csizmát, ami itt áll a sarokban. Ez olyan csizma, hogy ha felhúzod, hét mérföldet lépsz egyszerre. Hamarább elvisz a Szoria-Moria palotába, mint a ló.

Halvor ráállott, az anyó meg majdhogy táncra nem perdült, úgy örült a lónak, merthogy most ő is lovon járhat majd a templomba. Marasztalta a legényt, hogy feküdjön csak le a lócára, aludjon egy sort, ő majd ügyel, és felébreszti, ha jön a nyugati szél.

Jött is nemsokára nagy zúgással, bömböléssel, csak úgy recsegett a kunyhó fala. Az anyó meg, uzsgyi! – ki a ház elé.

– Hallod-e, te nyugati szél, nem mondhatnád meg, merre van a Szoria-Moria palota? Van itt egy legény, azt kellene útbaigazítani.

– De igen, tudom, hol van, hogyan tudnám – felelte a nyugati szél. – Éppen oda készülök én is, ruhát kell szárítanom a lakodalomra. Ha jó lába van a legénynek, velem tarthat.

Halvor nyomban ott termett.

– De igyekezz ám, ha nem akarsz hátramaradni – mondta neki a nyugati szél, és már mentek, szálltak, hegyen, völgyön, erdőn, vízen át. Halvor olyan szaporán lépkedett, ahogy csak tudott, de így is majdnem elmaradt.

Aztán egy helyen hátraszólt neki a szél:

– No, én tovább nem megyek veled, itt elválunk, mert most más dolgom van. Ki kell még tépniem azt az erdőt ott, majd csak aztán megyek ruhát szárítani. Te meg csak haladj tovább a hegygerincen. Nemsokára egy rétre érsz majd, ahol ruhát mosnak a lányok, onnan már nincs messze a palota.

És csakugyan, Halvor alig ment egy darabon, odaért a rétre, a mosólányokhoz, és azok mindjárt tudakozódtak tőle, hogy nem látta-e a nyugati szelet, mert azt ígérte, hogy megszárítja nekik a ruhát, amit kimostak.

– De igen, találkoztam vele – felelte Halvor. – Azt mondta, hogy csak egy erdőt tép ki még előbb, és mindjárt idesiet.

A lányok megmondták, merre visz az út a palotába, és mikor odaért, látta, hogy az udvaron csak úgy nyüzsög a sok nép meg a sok hátszló. Róla leszakadozott a ruha, ahogy a nyugati szél után törtetett tüskén, bozóton keresztül, nem akart ilyen rongyosan mutatkozni; gondolta, félrehúzódik, és majd csak a lakodalmi utolsó napján lép elő, amikor már asztalnál ülnek a vendégek.

Mikor a menyasszonykiváltásra került a sor, és amint az már szokás, az italtöltögető sorra járta a lakodalmi népet, mindenkivel külön koccintott – a menyasszony, vőlegény meg a lovagok és csatlósok után végre Halvorhoz is odament. Az felhajtotta a bort, és a pohárba csúsztotta a gyűrűt, amelyet a királylány húzott az ujjára a tóparton, mikor aludt. Megkérte az italtöltögetőt, hogy köszöntse nevében a menyasszonyt, és adja át neki ezt a kis ajándékot.

No, fel is ugrott a királylány az asztaltól, mielőtt a gyűrűt meglátta.

– Ki érdemli meg jobban, hogy feleséget választhasson közülünk? Aki megszabadított bennünket, vagy aki itt ül az asztalnál a vőlegény helyén?

Erre a kérdésre csak egyféleképpen felelhettek, akik ott voltak. Halvor is hallotta. Most már nem késlekedett, ledobta a rongyos ruhát, és felöltözött vőlegényi díszbe.

– Te vagy az igazi! – örvendezett a legkisebb királylány, a másiknak kiadta az útját, és Halvorral ülte meg a lakodalmat.

forrás:

A Szoria-Moria palota (válogatta: Beke Margit és Korompay Bertalan, Móra, 1963, 73-82.)